

Žehnání párům stejného pohlaví v Českobratrské církvi evangelické¹

Eliška Vančová

Blessing Same-sex Couples in the Evangelical Church of Czech Brethren As part of the efforts to protect minorities, the issue of the social status of intimate relationship between two people of the same sex has come to the fore in recent years. This article examines how the Evangelical Church of Czech Brethren (hereafter ECCB) deals with same-sex couples in its liturgical life. Because of the lack of relevant data, the presentation of the practice of blessing same-sex couples in the ECCB in this article is based on research. The research consists of two parts. The first one is a questionnaire survey examining how widespread the blessing of same-sex couples in the Church is and what factors play a role. The second part, in the form of a case study, shows what a worship gathering on this occasion might look like in practice.

Keywords: Blessing same-sex couples, Evangelical Church of Czech Brethren, LGBTQ, liturgy

Úvod

Roku 2006 vešel v České republice v platnost zákon o registrovaném partnerství, který umožnil právní ukotvení vztahů dvou osob stejného pohlaví. Českobratrská církev evangelická (dále ČCE) téhož roku vydala dokument *Problematika homosexuálních vztahů*, schválený synodem jakožto nejvyšším zákonodárným a řídicím shromážděním církve. Ačkoli materiál zmiňuje, že gay a lesbické vztahy nejsou jednoznačně přijímány ani v české společnosti, ani uvnitř církve, dokument vůči těmto vztahům vyznívá vstřícně.

Tento postoj tak nepřímou otevřel prostor párům stejného pohlaví pro to, aby v ČCE žádaly o požehnání svému vztahu, k čemuž také docházelo. Dlouho však chybělo oficiální stanovisko církve, které by tuto praxi výslovně umožňovalo, natož stanovení podmínek, za nichž lze takové žádosti vyhovět, nebo oficiální materiály, z nichž by pro liturgii požehnání bylo možno čerpat. Projednávání zákona umožňujícího manželství i pro páry stejného pohlaví, které roku 2021 prošlo prvním čtením ve sněmovně,² oživilo církevní debatu

1 Článek vznikl upravením a zkrácením diplomové práce: Eliška Vančová, *Přístup k párům stejného pohlaví v Českobratrské církvi evangelické*, Evangelická teologická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2023, vedoucí práce Tabita Landová.

2 Manželství pro všechny postoupilo do druhého čtení. *Jsmo fěr: Manželství pro všechny* [online], [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: https://www.jsmefer.cz/prvni-hlasovani_2021.

na toto téma. A tak nakonec 27. května 2023 vydalo 1. zasedání 36. synodu ČCE usnesení, které žehnání párům stejného pohlaví oficiálně umožňuje.³ Neexistují však dosud žádné statistiky nebo jiné informace, které by praxi žehnání stejnopohlavním párům v církvi dokumentovaly.

Pro bližší nahlédnutí do této praxe je zde představen výzkum, uskutečněný v březnu a dubnu 2023, tedy krátce před vydáním usnesení. Výzkum sestává ze dvou částí. Nejprve jsou zde vyhodnoceny výsledky dotazníkového šetření, jehož cílem bylo zjistit, nakolik je v ČCE rozšířená praxe žehnání stejnopohlavním párům a jaké faktory ji ovlivňují. Dotazník uplatňuje smíšenou výzkumnou strategii kombinující metody kvantitativní i kvalitativní, aby bylo možné „využít výhody obou přístupů při řešení výzkumného problému“.⁴

Nadto jsou výsledky dotazníku doplněny o případové studie, které se snaží přiblížit, jakou podobu může žehnání mít. Případová studie spadá do oblasti kvalitativního výzkumu a má zájem „o zachycení složitosti případu, o popis vztahů v jejich celistvosti.“⁵ V tomto případě jsou zde představeny tři případové studie, které zkoumají konkrétní požehnání stejnopohlavním párům formou rozboru a interpretace písemného pořadu bohoslužeb, písemného materiálu a polostrukturovaných rozhovorů. Data jsou analyzována segmentací a kódováním a následně interpretována. Cílem případových studií bylo získat co nejhlubší vhled do příprav, průběhu a dopadu obřadu žehnání.

Zatímco výsledky dotazníku mají určitou platnost pro zobecnění, případová studie zprostředkovává kontextuální porozumění.⁶ Oba způsoby se tak velmi dobře doplňují a umožňují komplexnější celkový pohled na praxi žehnání stejnopohlavním párům v ČCE.

3 Znění usnesení: „Synod ČCE souhlasí s možností požehnání svazků osob stejného pohlaví, pokud o to požádají. Synod ČCE vnímá, že názory na tuto otázku nejsou v církvi jednotné, podporuje činnost komise pro soužití s LGBTQ lidmi a pokračování diskuze v církvi o tomto tématu. Synod konstatuje, že žádný kazatel není povinen žehnat svazkům osob stejného pohlaví.“

4 Jan Hendl, *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*, Praha: Portál, 2005, 45.

5 Tamtéž, 105.

6 Tamtéž, 57.

Dotazníkové šetření: rozšířenost praxe žehnání stejnopohlavním párům v ČCE

Dotazníkové šetření probíhalo od 1. března do 4. dubna 2023 prostřednictvím online dotazníku s názvem *Žehnání stejnopohlavním párům v ČCE*, který byl určen farářům, jáhnům, kaplanům a výpomocným kazatelům jakožto členům církve ordinovaným ke službě slova a svátostí.

Dotazník vyplnilo 191 respondentů. Přímo bylo osloveno 250 osob, z tohoto čísla činí návratnost 76 %. Procento snižují další lidé, ke kterým se dotazník dostal díky prosbě o rozšíření. Pokud bychom počítali s 200 faráři v činné službě,⁷ znamenalo by to, že dotazník vyplnilo 63 % farářů z celkového počtu, jáhnů pak 67 %. V tomto ohledu je z hlediska návratnosti dotazník velmi úspěšný a má poměrně vysokou validitu. Návratnost u kaplanů činí pouhých 18 %, má tudíž nízkou výpovědní hodnotu. Z těch, kdo jsou pouze kaplani, odeslalo dotazník jen pět z jednadvaceti čili 24 %. Celkový počet výpomocných kazatelů není znám.

Co se oblasti působení týče, šest respondentů vybralo odpověď „ve službě povšechnému sboru.“ Do této kategorie spadají členové synodní rady z řad kazatelů nebo farářů vyhrazení pro práci v konkrétní oblasti. Zbývající rozdělení podle seniorátů znázorňuje *Tabulka 1*, přičemž souhrnné údaje čerpá ze seznamů na nezávislém evangelickém portálu.⁸ Celkově dotazník vyplnilo nejvíce lidí z pražského seniorátu, a to 33, což činí 17,7 % z celkového počtu respondentů. Číslo odpovídá tomu, že se jedná o seniorát s nejvyšším počtem sborů. O příčku nejmenšího počtu odpovědí se dělí čtyři senioráty, které mají zároveň nejméně sborů: jihočeský, liberecký, ochranovský a poličský. Každý z nich tvoří se třemi vyplněními 1,6 % z celku.

V kategorii farářů také odpovědělo nejvíce respondentů z pražského seniorátu. Pokud však porovnáme celkový počet farářů daného seniorátu a příchozí odpovědi, vede seniorát královéhradecký, v němž dotazník vyplnilo 82 % všech farářů. Procentuálně nejnižší byla návratnost dotazníků u farářů libereckého seniorátu, a to pouhých 25 %. Z pražského a následně brněnského a moravskoslezského seniorátu se zapojilo nemálo výpomocných kazatelů.

7 Pravděpodobně přibližné číslo. (Kdo jsme? *Českobratrská církev evangelická* [online], [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://e-cirkev.cz/kdo-jsme/>.)

8 Senioráty ČCE. *Evangnet: Nezávislý evangelický portál* [online], [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.evangelnet.cz/cce/senioraty/>.

Seniorát	Faráři (odpovědi/celkem)	Jáhni (odpovědi/celkem)	Výpomocní kazatelé (odpovědi)
Pražský	20/31 (65 %)	–	12
Poděbradský	4/14 (29 %)	0 / 1	1
Jihočeský	3/8 (38 %)	–	0
Západočeský	6/14 (43 %)	–	5
Ústecký	5/11 (45 %)	1 / 1	2
Liberecký	2/8 (25 %)	–	1
Královéhradecký	9/11 (82 %)	–	4
Chrudimský	10/17 (59 %)	1 / 1	7
Poličský	3/7 (43 %)	–	0
Horácký	8/14 (57 %)	–	0
Brněnský	15/22 (68 %)	–	11
Východomoravský	16/21 (76 %)	2 / 2	0
Moravskoslezský	11/15 (73 %)	–	11
Ochranovský	3/5 (60 %)	0 / 1	0

Tabulka 1: Odpovědi podle seniorátů

Z hlediska typu sboru přišlo nejvíce odpovědí z městských sborů (82 čili 44,1 %), dále vesnických (50 čili 26,9 %) a nakonec velkoměstských nad 100 000 obyvatel (38 čili 20,4 %). Zbývající procenta se rozdělila mezi různě označená působiště. Procenta víceméně korelují s celkovým rozložením sborů a možných působišť v církvi.

Nyní se dostáváme k zásadnímu údaji o tom, jestli mají respondenti zkušenost s žehnáním páru stejného pohlaví. Ze 191 respondentů jich žehnilo pouze 9, tedy 5 %. Ze zbývajících 95 % většina nemá zkušenost s žehnáním, protože o to nebyla požádána. Jeden respondent proto, že nedošlo k uskutečnění požehnání ze strany žádajícího páru. Pět neboli 3 % respondentů bez zkušenosti kvůli tomu, že žádost odmítli. Uvedené důvody jsou zřehledněny v *Tabulce 2*, každý typ se vyskytuje pouze jednou, s tím, že první je dotazníkem nabízená varianta, zbývající byly uvedeny v kolonce jiné.

Důvod odmítnutí žádosti o požehnání:

 Nesouhlas se soužitím stejnopohlavních párů.

 Časová tíseň.

 Nejistota ohledně stability vztahu žádajícího páru, stejně by dle vlastních slov respondent postupoval u heterosexuálního páru.

 Odkázání na kolegu.

 Respondent se jakožto výpomocný kazatel necítil na roli žehnajícího, odmítl by tehdy dle vlastních slov i heterosexuální pár.

Tabulka 2: Důvody odmítnutí žádosti o požehnání stejnopohlavnímu páru

Ti, kdo nemají s žehnáním zkušenost, což je 182 respondentů, byli také dotázáni, jestli by páru stejného pohlaví požehnali. 106 z nich čili 58 % zvolilo ano, 23 z nich čili 13 % ne. Ostatních 53 lidí (29 %) využilo možnost jiné. Na škále od nesouhlasných reakcí po vstřícné je možné odpovědi rozčlenit takto: tři odmítavé, jedenáct váhavých, pět obsahujících pouze „nevím“, tři závislé na osobní známosti tazatelů, osm závislých na rozhodnutí staršovstva (jeden z nich doplňuje, že mimo půdu sboru by žehnal i bez souhlasu staršovstva), tři závislé na tom, jak by situaci vnímal sbor, jeden výpomocný kazatel by konzultoval situaci s farářem, kdyby se mu zdála problematická, sedm spíše vstřícných, sedm postupujících stejně jako při heterosexuální svatbě. U osmi lidí napříč škálou se objevoval jako stěžejní faktor při rozhodování rozhovor s párem. Nejčastěji rozhovor tematizovali ti, kteří by výslovně postupovali jako při žádosti o heterosexuální svatbu. Tři respondenti také zmiňovali jako podmínku srozumění páru s křesťanským obsahem obřadu.

Rozložení odpovědí na ochotu k žehnání podle toho, zda ji vyplňovali faráři, jáhni, kaplani nebo výpomocní kazatelé, ukazuje *Tabulka 3*. První dva sloupce s „ano“ a „ne“ zahrnují pouze jednoznačně formulované souhlasy nebo naopak nesouhlasy s tím, zda by respondenti stejnopohlavnímu páru požehnali. Zbývající odpovědi včetně „spíše ano“ nebo „spíše ne“ obsahuje sloupec „jiné.“ Odpovědi jsou poměrně rovnoměrně rozloženy a zdá se, že u respondentů nemá tato kategorie zásadní vliv. Jedinou výjimkou jsou kaplani, kteří jsou k žehnání jednoznačně ochotni. Nemáme však pro zobecnění v této kategorii dostatečný počet odpovědí. Faktory, které by mohly k jejich vysoké ochotě vést, nebyly zkoumány. Je možné, že na jejich ochotu má vliv, že pracují i mimo církevní prostředí a často se setkávají s lidmi v krizové situaci (nemocnice, vojenská mise, věznice...).

Kategorie	Ano	Ne	Jiné	Celkem
Faráři	68 (58 %)	13 (11 %)	36 (31 %)	117
Jáhni	2 (50 %)	0 (0 %)	2 (50 %)	4
Kaplani	5 (100 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	5
Výpomocní kazatelé	36 (64 %)	10 (18 %)	10 (18 %)	56

Tabulka 3: Ochota požehnat stejnopohlavnímu páru podle kategorie respondenta

Porovnání odpovědí podle toho, zda respondent působí ve velkoměstě, městě či na vesnici ukazuje *Tabulka 4*. Z tabulky je zřejmé, že u všech typů sboru by alespoň polovina respondentů jednoznačně požehnala stejnopohlavnímu páru. Pro všechny typy sborů také platí, že nejnižší procenta získal jednoznačný nesouhlas s požehnáním. Přitom u velkoměstských sborů nevybral nikdo přímo „ne.“ Dále vidíme, že procentuálně se od velkoměsta po vesnici snižuje jednoznačný souhlas a zvyšuje jednoznačný nesouhlas. V kategorii „jiné“ má nejvyšší procentuální zastoupení velkoměsto, číslo ovšem zvyšuje absence jednoznačného nesouhlasu. Dalo by se tedy říci, že k žehnání stejnopohlavním párům jsou nejochotnější respondenti z velkoměsta a nejméně ochotní z vesnice. Mnoho respondentů by se také rozhodovalo v závislosti na konkrétní situaci.

Typ sboru	Ano	Ne	Jiné	Celkem
Velkoměstský	23 (62 %)	0 (0 %)	14 (38 %)	37
Městský	50 (61 %)	11 (13 %)	21 (26 %)	82
Vesnický	26 (50 %)	9 (17 %)	17 (33 %)	52

Tabulka 4: Ochota k požehnání stejnopohlavnímu páru podle typu sboru

Rozložení odpovědí podle seniorátu ukazuje *Tabulka 5*. Ve většině seniorátů převažuje ochota požehnat nad neochotou, a to kromě moravskoslezského naprosto jednoznačně. Nadto všichni respondenti z jihočeského a horáckého seniorátu jsou jasně pro. Mezi senioráty, kde u respondentů převažuje nesouhlas s požehnáním nad souhlasem, patří pouze západočeský a východomoravský. S tím, že u západočeského je procentuální rozdíl mezi pro a proti skutečně výrazný. Ze tří odpovědí z ochranovského seniorátu není žádná vysloveně pro ani proti. Kromě tohoto seniorátu mají všechny aspoň jednu odpověď výslovně pro. Naproti tomu v šesti seniorátech a u respon-

dentů spadajících do kategorie s celocírkevní působností nikdo nevyjádřil jednoznačný nesouhlas s požeňáním.

Seniorát	Ano	Ne	Jiné	Celkem
Povšechný sbor	7 (87 %)	0 (0 %)	1 (13 %)	8
Pražský	25 (78 %)	1 (3 %)	6 (19 %)	32
Poděbradský	8 (67 %)	0 (0 %)	4 (33 %)	12
Jihočeský	3 (100 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	3
Západočeský	1 (11 %)	5 (56 %)	3 (33 %)	9
Ústecký	6 (86 %)	1 (14 %)	0 (0 %)	7
Liberecký	2 (67 %)	0 (0 %)	1 (33 %)	3
Královéhradecký	11 (85 %)	0 (0 %)	2 (15 %)	13
Chrudimský	10 (59 %)	1 (6 %)	6 (35 %)	17
Poličský	2 (67 %)	0 (0 %)	1 (33 %)	3
Horácký	8 (100 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	8
Brněnský	15 (65 %)	3 (13 %)	5 (22 %)	23
Východomoravský	3 (18 %)	6 (35 %)	8 (47 %)	17
Moravskoslezský	8 (38 %)	7 (33 %)	6 (29 %)	21
Ochranovský	0 (0 %)	0 (0 %)	3 (100 %)	3

Tabulka 5: Ochota k požeňání stejnopohlavnímu páru podle seniorátu

Ti, kdo by nepožeňali, byli dotázáni proč. Mohli si vybrat ze dvou předvyplněných formulací, které jsou v tabulce uvedené jako první, nebo odpovědět vlastními slovy. Výsledky znázorňuje *Tabulka 6*.

Typ odpovědi	Počet odpovědí	Procentuální zastoupení
Nesouhlasím se soužitím stejnopohlavních párů.	8	36,4 %
Neexistují oficiální materiály, se kterými bych mohl/a pracovat.	4	18,2 %
Nesouhlas na základě výkladu Bible.	7	31,8 %
Problém manželství pro všechny a výchova dětí.	1	4,5 %
Další.	2	9,1 %

Tabulka 6: Důvody pro neudělení požehnání stejnopohlavním párům

Ti, kteří mají s žehnáním párů stejného pohlaví zkušenost, měli upřesnit kolikrát a v jakém časovém horizontu. Nikdo neuvedl horizont delší než deset let. Sedm z dotázaných žehnilo pouze jednou, z toho dva mimo vlastní sbor. Vícekrát žehnali pouze dva: jeden třikrát za posledních osm let, druhý pětkrát za posledních deset let. Znamená to tedy, že v ČCE bylo žehnáno minimálně patnáctkrát za posledních deset let. Není důvod, proč by číslo mělo být nižší, je spíše pravděpodobné, že je vyšší. Kromě toho, že dotazník nevyplnili všichni oslovení, může číslo snižovat také to, že byl směřován jen k těm zaměstnancům církve, kteří jsou momentálně v činné službě. Žehnali pouze respondenti z kategorie farářů.

Z hlediska rozložení po seniorátech žehnali tři faráři v brněnském, dva v západočeském a po jednom v chrudimském, poděbradském, pražském a ústeckém. Zdá se tedy, že nejbohatší zkušenost s žehnáním mají faráři brněnského seniorátu. Nevíme však s jistotou, jestli těch sedm, kteří žehnali ve sboru, mezitím nezměnilo seniorát. I tak stojí za pozornost, že ti dva s vícečetnou zkušeností jsou z Brna a Prahy, kde zároveň působí místní skupina Logosu sdružujícího LGBTQ věřící. Daný pražský sbor má dle respondentem uvedených informací navíc s žehnáním dlouholetou zkušenost, což souvislost podporuje. Pokud faráři žehnali na typu sboru, který vyplnili, vedle vícečetné zkušenosti ve velkoměstě je zbyvající poměr následující: pět z městského sboru (dva z toho žehnali mimo sbor) a dva z vesnického. Po přičtení velkoměstských sborů k městským má tedy jednoznačně navrch město.

Dále respondenti se zkušeností vyplňovali, v jaké životní souvislosti je páry požádaly o požehnání. Měli zaškrtnout všechny platné možnosti. Nabízeno bylo uzavření registrovaného partnerství, uzavření manželství v zahraničí

a opět varianta „jiné.“ Jednoznačně dominuje uzavření registrovaného partnerství se sedmi odpověďmi, dále po jedné výročí vztahu a pouhé požehnání, uzavření manželství nezaškrtl nikdo.

44,4 % žehnajících projednávalo žádost na staršovstvu, 33,3 % ne. Dále se po jedné vyskytly nesouhlasné odpovědi s odůvodněním. V jednom případě byl respondent tou dobou mimo službu, ve druhém se jedná o dlouholetou praxi v respondentově sboru, s níž nikdo nemá problém. Otázku souhlasu staršovstva tematizovalo mimo to osm respondentů v souvislosti s dotazem, zda by požehnali stejnopohlavnímu páru, a dalších devět lidí v prostoru pro připomínky. Nepanuje všeobecná shoda v tom, zda je třeba souhlas staršovstva. Na jeho nutnost se někteří odvolávají buď proto, že k požehnání přistupují jako ke svatbě,⁹ nebo proto, že se odvolávají na spoluodpovědnost faráře a staršovstva za bohoslužby.¹⁰ Ti, kdo souhlas zdůvodňují spoluodpovědností za bohoslužby, se rozcházejí v tom, zda stačí obecný souhlas staršovstva s tímto typem bohoslužeb, nebo je třeba jej získat pro každý konkrétní případ zvlášť.

Nadto se devět z celkového počtu 56 připomínek věnovalo také pastoračnímu ohledu na sbor, staršovstvo a/nebo na konkrétní dvojici žadatelů. Dvě další připomínky uvádějí, že staršovstvo odsouhlasilo, že farář může žádosti o požehnání stejnopohlavnímu páru vyhovět, jedná se celkem o tři sbory.

Ti, kdo mají zkušenost s požehnáním, byli dotázáni na to, z jakých materiálů vycházeli. V otázce nebylo jednoznačně specifikováno, že jsou míněny materiály užívané pro podobu samotných bohoslužeb. Dva dotázaní výslovně uvedli, že upravili liturgii k uzavírání manželství osob různého pohlaví, jeden čerpal z materiálů ČCE a EKD (Evangelická církev v Německu). Jeden respondent pak vycházel z vlastní intuice a rozhovoru s párem. Další uvádí, že pouze kázal. Zbývající odpovědi jsou příliš nekonkrétní. Obecně se zdá, že faráři na základě vlastní intuice kombinují svatební formuláře s jinými svými

9 *Uzavírání sňatků z hlediska řádů ČCE a českého právního řádu*, stav ke dni 8. 8. 2019, 2.: „Ve všech případech lze konat svatební shromáždění pouze s vědomím staršovstva sboru, v němž se má konat.“ Ovšem zde se uvádí pouze vzetí na vědomí, nikoli vyjádření souhlasu.

10 *Řád pro kazatele*, čl. 11 [online], [cit. 2023-04-09]. Dostupné z: <https://www.evangnet.cz/cce/czr/rk.html>. „Farář ve spolupráci se staršovstvem pečuje o duchovní život a správu farního sboru. Zejména mu přísluší kázat slovo Boží a sloužit svátostmi, připravovat a řídit pravidelná a příležitostná bohoslužebná a katechetická shromáždění, navštěvovat členy sboru a pastýřsky o ně pečovat.“

liturgickými materiály a případně je doplňují o inspiraci ze zahraničních formulářů pro požehnání či svatby stejnopohlavních párů.

Nakonec měli respondenti se zkušeností doplnit, jestli také některé žádosti o požehnání odmítli, případně jaké množství a proč. Sedm z devíti odpovědělo, že ne, další uvedl, že žádné další žádosti nedostal, poslední napsal, že obecně odmítá žádosti o svatbu nebo požehnání stejnopohlavním párům, pokud mu nevyhovuje termín, rozchází se s nimi v pohledu na trvalý vztah nebo pokud žadatelé nesouhlasí s křesťanským obsahem obřadu. Tím pádem minimálně osm z nich žádnou žádost neodmítlo.

Závěrem mohli všichni respondenti využít „prostor na to, co se jinam nevešlo“. Vedle již výše zohledněných připomínek uvádí například jeden respondent, že ve sboru křtili miminko dvou maminek. Na základě této zkušenosti autor připomínky předpokládá, že kdyby nyní maminky přišly požádat o požehnání, sbor by je přijal. Celkově hodnotí tuto formu otevření tématu ve sboru velmi pozitivně. Jeden respondent také doplnil, že nyní připravuje jeden pár mužů na požehnání svazku. Jiný se výslovně postavil proti zrovnoprávnění homosexuálních a heterosexuálních párů. Jeden nesouhlasí s manželstvím pro všechny, protože by zahrnovalo redefinici pojmu rodičovství, který by podle něj měl „respektovat řád přírody.“ Další dva naopak vyjádřili touhu, aby bylo standartně žehnáno párům bez ohledu na pohlaví. Dva respondenti by jednou takový pár rádi skutečně oddali. Jiní dva proti tomu negativně ohodnotili posouvání společnosti, jeden z nich i církve, směrem ke zrovnoprávnění stejnopohlavních svazků. Dva lidé by ocenili aspoň pro inspiraci liturgický materiál pro požehnání.

Zhodnocení dotazníkového šetření

Třebaže se dotazník výslovně neptal, nakolik je pro respondenty téma žehnání párům osob stejného pohlaví aktuální, vysoká míra návratnosti může aspoň částečně svědčit ve prospěch zájmu o tuto problematiku v ČCE. Usnesení synodu zájem nepochybně ještě zvýšilo.

Z *Tabulky 4 a 5* je patrné, že seniorát vedle typu sboru výrazně souvisí s mírou ochoty respondenta k žehnání stejnopohlavnímu páru. Zdá se, že náhled na různá témata se v ČCE neutváří jen na základě příslušnosti ke konkrétní církvi, ale také na základě regionální tradice a hodnot. Přičemž ve městě se v častějším setkání s jinými přístupy hranice těchto „místních kultur“ zřejmě ohlazuje snáze než na vesnici. Celkově je většina dotázaných vůči

žehnáni vstřícná. Ti, kdo s ním nesouhlasí, jsou ovšem skutečně kategoricky proti, proto je obtížné docházet ke konsenzu.

Pokud jde o oficiální postoje českých církví k soužití párů stejného pohlaví, patří mezi ty spíše přijímající vedle ČCE „Církev československá husitská a Starokatolická církev, zatímco opačné stanovisko hájí více či méně radikálně všechny ostatní církve.“¹¹ Celosvětově se mnohé církve soustavně snaží o plnou integraci členů s LGBTQ identitou, zahrnující jejich přijetí, žehnáni svazkům osob stejného pohlaví i rovnocenný přístup ke službě v církvi. V USA se jedná zejména o kongregacionalisty, unitáře a kvakery, v Evropě o evangelické a starokatolické církve německojazyčných oblastí a luteránské církve ve Skandinávii.¹²

Případové studie: podoba praxe žehnáni páru stejného pohlaví v ČCE

Případová studie 1: požehnáni registrovaným partnerům

První případ se týká požehnáni dvěma mužům u příležitosti uzavření registrovaného partnerství, které se uskutečnilo roku 2006. Zdrojem dat sbíraných v březnu 2023 byl pořad bohoslužeb tohoto požehnáni z archivu faráře ČCE, který páru požehnal. Farář nadto písemně popsal podrobnosti o okolnostech požehnáni. Jeho informace jsou doplněny o polostrukturovaný rozhovor s partnery, kterým bylo žehnáno. Rozhovor se zajímal o jejich náhled na přípravu, průběh a dopad obřadu.

Aby i v míře většího zobecnění nechybělo povědomí o tom, jakým způsobem se mohou faráři s takovou žádostí setkat, bude nejprve přiblíženo, proč k žádosti došlo. Do sboru ČCE přišel adolescent pokřtěný v římskokatolické církvi, po katechezi jej přijali do sboru. Později prošel složitým obdobím hledání, kdo vlastně je. Jednou se ho farář otevřeně zeptal, jestli není gay, on se rozloučil, odešel, ale za pár dní se vrátil zpět, farář se nemýlil. Začal se účastnit setkání Logosu. Tam se také seznámil se svým budoucím partnerem, který je katolík a nyní má členství i v ČCE. Oba se velmi aktivně zapojili do dění ve sboru. Postupně začali uvažovat o tom, že by stáli o požehnáni v kostele.

11 Mikuláš Vymětal, Českobratrská církev evangelická a lidé odlišné sexuální orientace: Téma sexuálních menšin rozděluje českou ekumenu, *Český bratr: Evangelický měsíčník* 98 (2022/11), 40–42, 42.

12 Martin C. Putna, *Křesťanství a homosexualita: Pokusy o integraci*, Praha: Torst, 2012, 41.

Shodou okolností došlo tou dobou k uzákonění registrovaného partnerství, a tak se rozhodli události propojit a přišli za farářem s žádostí. Oba jakožto hluboce věřící křesťané stáli o potvrzení svého vztahu před Bohem a v rámci společenství, v němž se aktivně pohybovali. Bylo pro ně důležité jít společně životem s Božím požehnáním na cestu. Podle faráře v tom zároveň hrála roli touha po potvrzení, že jejich vztah není hřích, protože zvláště pro rodinu katolického partnera bylo náročné situaci přijmout.

Velkou pomocí, jak se k požehnání postavit, byl podle faráře pro něj i pro pár tehdy nový dokument ČCE *Problematika homosexuálních vztahů*. Mohli díky němu probírat biblický náhled na homosexualitu a vývoj tohoto postoje v dějinách. Což dokazuje, že společná práce v církvi při ohledávání nového tématu může být pro jedince, pro které se téma stane aktuální, velmi užitečná. Farář přiznává, že on sám musel dorůst k tomu, aby funkci žehnatelů přijal. A konstatuje: „Byla to dobrá zkušenost.“

V další fázi se jednalo o žádost ve sboru a na staršovstvu, které z valné většiny nemělo námítky. Nicméně někteří argumentovali, že soužití dvou lidí stejného pohlaví odporuje Božím řádům nebo že homosexuální „svatba“, to přeci nemůže být. Nakonec však vyslovili souhlas, ačkoli si farář myslí, že to někteří z nich vnitřně úplně nepřijali. Vidíme tedy, že se tu objevuje pastorační rovina, která se v první fázi týkala coming outu jednoho gaye z páru, ve druhé fázi členů sboru a zvláště staršovstva a jejich zpracování setkání se s pro ně novou skutečností.

Samotné požehnání bylo zařazeno do pořadu běžných bohoslužeb s večeří Páně. Pro partnery se jevilo jako důležité, aby událost byla autentická a upřímná, nehrála si na něco, čím ani být nemůže. Neměla tudíž napodobovat „svatbu heteráků“ a probouzet v účastnících bohoslužeb přemýšlení například o tom, kdo z partnerů je ženich a kdo nevěsta. Osobně se sami jiného takového požehnání nezúčastnili, takže bohoslužby dost dobře nemohly kopírovat žádný zažitý model a byly hodně šity na míru. Při přípravě měli k dispozici pouze formuláře ze Skandinávie. Písně a čtení vybírali partneři spolu s farářem. Vzpomínají, že zahraničními formuláři se nejspíš inspirovali při výběru biblických textů.

Na začátku bohoslužeb přišli dopředu za doprovodu varhan dva faráři, jedním byl zmíněný žehnající, druhou farářka, která vysluhovala večeří Páně, za nimi šli partneři. Příchod nepojali jako svatební průvod a nechtěli ani, aby tak byl vnímán. V průběhu bohoslužeb seděli partneři na židličkách před stolem Páně, jak bývá zvykem při svatebním shromáždění. Jako první biblický text

se zpíval Žalm 92, další čtení bylo z Lk 24,13–33, základ kázání tvořil text z Kaz 4,9–12. Jako píseň mezi těmito čteními zazněla V tobě je radost.

Prvky vztahující se přímo k příležitosti požehnání následovaly po kázání a písni (Nade mnou se smiluj). Nejprve přišel na řadu vzájemný slib partnerů, který si partneři za farářova korigování sami připravovali. Promyšlení jeho obsahu v rámci přípravy pro ně sehrálo zvlášť důležitou roli. Měli příležitost si ujasnit, co si vlastně chtějí a mohou slíbit. Přáli si, aby se v něm odrážela vděčnost, odhodlání a přesvědčení, že vztah nemá účel sám v sobě, ale má z něj být rozdáváno také druhým. Zároveň si uvědomovali, že plnění slibu nezačíná až jeho vyřčením, jeho opravdovost vychází z toho, že už jej žijí.

Co se týče podoby slibu, nejprve se farář každého z partnerů zeptal, jestli přijímají toho druhého za dar od Hospodina a slibují před Bohem, že budou stát při sobě, mít se rádi, navzájem si pomáhat a odpouštět si. Poté oba partneři v ich-formě poděkovali Bohu za to, že potkali toho druhého, a pronesli: „Chci s tebou kráčet životem, hledat cestu, sdílet dobré i zlé a z naší společné radosti rozdávat i ostatním. Věřím, že nám Bůh na této cestě požehná až do konce.“

Následně partnerům farář požehnal těmito slovy: „Ať vám Bůh žehná. Boží milost ať vstupuje do vašeho partnerství. Ať vám Bůh žehná. Boží láska ať naplňuje váš vztah. Ať vám Bůh žehná. Boží moc ať vás ochraňuje.“ A zakončil krátkou modlitbou: „Prosíme tě, Bože, daruj nám pokoj. Amen.“ Hlavními tématy jsou Boží milost, láska a ochraňující moc jako forma Boží intervence ve vztahu. Zaznívá zde přímo slovo partnerství, čímž je požehnání vztahu vloženo do souvislosti s uzavřením registrovaného partnerství, třebaže jinak například v rozhovoru dávali partneři požehnání obecněji do souvislosti s tím, že už spolu měli dlouhodobý vážný vztah a chtěli mu dát v rámci bohoslužeb v kostele formální podobu. Závěrečná prosba se vzhledem k první osobě plurálu týkala celého shromáždění, kromě obecného charakteru možná také odkazovala na nesnáze účastníků pojící se s přijetím způsobu života stejnopohlavního páru. Partneři sami dosvědčili, jak velmi silně pocítili, že právě pokoj byl jedním z důsledků, které tyto bohoslužby vnesly do vztahu s některými pozvanými.

Po požehnání se zpívala další píseň (El alma), potom nastala chvíle pro poděkování a ohlášky, přímelné modlitby a večeri Páně. Dále přišlo na řadu čtení z epištoly, blíže v dokumentu nespecifikované, požehnání a propuštění. Na závěr se zpívala píseň Te Deum. Poté byl prostor pro gratulace doprovázené dalšími písněmi. Bohoslužby byly zakončeny varhanní hudbou, která

zněla i při vycházení. Po obřadu následovala oslava v restauraci. Farář vzpomíná na pochvalné reakce zúčastněných, zvláště katolických rodičů jednoho z partnerů, kteří přišli poděkovat za to, že je jejich syn přijat do společenství církve, a tak není odloučen od Boha. Co se týče negativní odezvy, obdržel několik anonymních dopisů z církve, jeden z nich dokonce požadoval, aby rezignoval. Kromě toho se k němu doneslo, že žádost v podobném duchu se prý snad projednávala na jednom konventu. O událost se zajímala i média, Blesk a Nova. Farář je však odmítl, neboť stála jen o senzaci.

Partnerům se také dostalo pozitivní zpětné vazby od hostů, několik účastníků chválilo, že požehnání bylo autentické a opravdové. Negativní odezvy se dočkali pouze z některých katolických kruhů, ke kterým se o události donesla informace, tedy nikoli ze strany samotných zúčastněných. Pokud jde o dlouhodobé dopady obřadu, mluvili partneři zejména o již zmíněném odbourání napětí mezi nimi a některými blízkými.

Případová studie 2: požehnání k výročí vztahu

Pro další dva případy obřadu požehnání jsou k dispozici podrobné písemné pořady bohoslužeb poskytnuté v březnu 2023 farářkou, která bohoslužby vedla, a informace získané prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru s ní. Předmětem hovoru byla farářčina několikanásobná zkušenost s požehnáním páru stejného pohlaví, jejíž podobu farářka konkrétně přiblížila a reflektovala.

Díky farářčině kontaktu s Logosem, jehož místní skupina se scházela poblíž sboru, v němž působila, žehnala často katolickým párům. Logos byl zároveň místem, díky němuž se vůbec s LGBTQ problematikou seznámila. Farářka přistupuje k požehnání párům stejného pohlaví obdobně jako ke svatbě. Obvykle se předtím dvakrát sejde s párem k přípravě. Vychází ze svatebního formuláře, často vybírá jako čtení text z Gn 2,18 nebo 1K 13,1–13. Přiznává, že nezdůrazňuje polaritu muže a ženy ani u heterosexuálních svateb.

Zpětně hodnotí, že kontakt s LGBTQ lidmi a účast na programech s touto problematikou na různých festivalech jako Prague Pride ovlivnily její vnímání vztahů obecně. Uvědomila si také, jaké to je být nepřijatý a jak moc může požehnání pro LGBTQ lidi znamenat. Všimá si i toho, že díky setkávání s těmito lidmi se pomalu proměňuje i to, jak je vnímají lidé ve sboru. Zároveň často naráží na problém souhlasu staršovstva a domnívá se, že by situaci prospělo ukotvení situace v řádech ČCE. Prvním jí zvoleným případem je požehnání dvěma věřicím ženám, které se odehrálo v roce 2017 u příležitosti jejich

výročí uzavření registrovaného partnerství. O žádosti se nejprve jednalo ve sboru, který ji rozhodnutím staršovstva zamítl. Po nikoli bezproblémovém projednání dalo nakonec souhlas staršovstvo jiného sboru.

Kromě farářky se na bohoslužbách podíleli další lidé z katolické církve. Písnový repertoár obsahoval jak populární hudbu, tak církevní písně. Po příchodu páru a družiček následoval pozdrav, introit z 1J 4,16 a přivítání, v němž farářka oznámila, že partnerky uzavřely v roce 2013 registrované partnerství. Dodala, že nyní se zde všichni sešli proto, aby se radovali z trvání jejich lásky, připomněli si, jak vypadá láska, k níž nás Bůh volá, vyslechli si sliby partnerek, které si chtějí dát do společného života, požehnali jim a popřáli jim vše dobré. Představila také svědky. Jako první čtení bylo zvoleno 1K 13,1–13. Základ kázání tvořil stejný text jako v prvním případě, tedy Kaz 4,9–12. Po kázání se zpívala píseň Spoj nás v jedno, Pane.

Poté již přišel na řadu slib partnerek uvedený slovy o tom, že se jedná o svatou chvíli, protože si při ní dva lidé vyznají lásku, slíbí věrnost a myslí to spolu vážně a na celý život. Tyto tři aspekty formulovala farářka do otázek položených každé partnerce zvlášť. Dále se jich obou ještě otázala:

Chcete si navzájem pomáhat a v lásce si navzájem odpouštět? Chcete se společně radovat ze všeho pěkného, co vám život přinese, a společně nést každou těžkost života? Chcete mít neustálou naději pro váš vzájemný vztah? Chcete v trpělivosti jedna od druhé mnohé očekávat a přijímat? Budete usilovat o to, aby vás od sebe vnitřně ani vnějšně nic neodloučilo a neodcizilo, ani práce a pracovní prostředí jedné či druhé z vás, ani životní návyky, které si všichni životem neseme? Chcete se ochotně dělit o všechny dary, které jste samy ve svých životech přijaly, a to tak, aby láska, která vás spojila, nadále mezi vámi rostla, a to nejen k užítku vašemu, ale k užítku všech, kteří se s vámi budou setkávat? Jestli toto všechno si každá sama u sebe přejete a druhé z celého srdce slibujete, prosím, abyste ještě společně řekly: ANO.

Každá z partnerek poté pronesla vlastní slib. Farářka na závěr slibu řekla, že partnerky slyšely slib té druhé, tak na něj mají také pamatovat a důvěřovat mu, a dodala: „Sám Bůh ať vám dá sílu a stálost, abyste životem naplnily to, co jste si ústy slíbily.“ Tato slova doplnila slovy vycházejícími z 1S 20,23: „Slovo, které jste si daly, platí. Hospodin je navěky svědkem mezi vámi. Amen.“

Následovala výměna prstýnků, políbení a podpis pamětního listu a do sborové knihy oddaných. Bylo také řečeno, že partnerky mají v úmyslu používat společné příjmení, ale musí si o něj teprve zažádat. Následovalo požehnání. Nejprve farářka vysvětlila, že nejedná svévolně nebo z nepoučenosti, ale díky vstřícnému stanovisku ČCE uvedenému v oficiálním dokumentu. Přiblížila

také několikaleté úsilí partnerek o to, aby někde přijali jejich žádost o požehnání. Dodala, že i Syrofeničanka musela na Ježíše tlačit, aby ji vyslyšel. A že se toto požehnání neděje na úkor jiných, protože podle Mt 15,21n je dost chleba pro všechny. Předmětem požehnání je láska partnerek, jejich společný život a jejich společná práce pro lásku a pokoj ve světě. Požehnání zakončila Ježíšovými slovy: „Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.“

Pak se společně zpívala píseň *Ubi caritas*. V přímělných modlitbách se prosilo také za lidi procházející *coming outem* nebo trpící AIDS, po nich následovala společná modlitba Páně. Poslání bylo z 1J 4,7–12.16b, část textu zazněla už v introitu. Po požehnání a zpěvu písně *Tvá, Pane, láska* obřad zakončily gratulace.

Případová studie 3: požehnání manželství uzavřenému v zahraničí

Posledním případem je požehnání dvěma mužům, které vykonala farářka ČCE v roce 2020 u příležitosti uzavření jejich manželství v zahraničí, k němuž mohlo dojít díky tomu, že jeden z manželů je občanem země umožňující manželství stejnopohlavních párů. Farářka vedla bohoslužby spolu se starokatolickým jáhnem.

Na začátku obřadu uvedla důvod shromáždění: pár se rozhodl „slavnostně a oficiálně spojit svoje životy před Pánem Bohem“ a pozval hosty, aby se radovali spolu s nimi z jejich lásky. Po pozdravu následoval introit z Oz 2,21, vstupní modlitba a stejně jako v předchozím případě první čtení z 1K 13,1–13. Poté se zpíval Ž 133. Jako základ kázání sloužil text z Pís 8,6–7. Po kázání se zpívala další píseň, pak přišel na řadu slib manželů se slovy o svaté chvíli jako v předchozím případě. Oba muži přednesli slib vycházející nejspíše z římskokatolického manželského vyznání:

Přijímám tě do svého života, do svého srdce, do svých myšlenek i do svých modliteb. Slibuji Ti úctu, lásku a věrnost, že tě nikdy neopustím a že s tebou ponesu všechno dobré i zlé až do konce mých dnů. K tomu ať mi pomáhá Bůh.

Následovala slova opět vycházející z 1S 20,23, manželské políbení a podpisy do sborové knihy oddaných spolu se svědky. Poté farářka vysvětlila význam Božího požehnání a vyzvala společenství, aby se spojilo v prosbě o požehnání pro společný život obou mužů. Předmětem požehnání byla jejich láska a společný život, umění si odpouštět, práce pro lásku a pokoj ve světě a nacházení neutuchajícího bohatství v tom druhém. „K tomu jim ty, Bože, napomáhej

silou lásky, jak jsi ji světu zjevil skrze Ježíše Krista.“ Požehnání zakončila slova o nerozlučnosti.

Potom se zpívala píseň *Laudate omnes gentes*. Přímluvnou modlitbu zakončenou modlitbou Páně pronesli přítomní členové Logosu. Zpívala se další píseň, mariánská, po ní nastal čas na ohlášky. Lidé byli vysláni rovněž jako v předchozím případě čtením z 1J 4,7–12.16b. Bohoslužby zakončilo požehnání a zpěv písně *Vesel se, nebes královno*.

Zhodnocení studií

Každý z obřadů má jinou podobu, první zařazuje slib a požehnání do pořadu běžných bohoslužeb s večerí Páně, druhý se velmi přibližuje svatebnímu shromáždění, třetí už jím kromě právního aktu přímo je. Mezi faktory ovlivňující podobu obřadu patří v první řadě příležitost, při které se požehnání koná. Pokud se jedná o požehnání u příležitosti uzavření manželství v zahraničí, není kromě vynechání právního aktu, který proběhl jinde, důvod výrazně měnit pořad svatebního shromáždění. V případě registrovaného partnerství se míra toho, jak se bude požehnání blížit svatbě, odvíjí spíše od přístupu partnerů a žehnajícího. V neposlední řadě hraje roli, v jaké fázi je řešení otázky svazků stejného pohlaví ve společnosti i v konkrétním společenství, v němž k žehnání dochází. Celkově se zdá, že se žehnání páru stejného pohlaví v ČCE čím dál tím více blíží obvyklému svatebnímu shromáždění.

Při výběru biblického čtení lze vyjít z textů užívaných pro svatby párů různého pohlaví, v nichž se přímo netematizuje vztah muže a ženy. Další kategorií pro výběr jsou texty, kde je předmětem lásky pohlaví konkrétního páru, popř. texty tematizující láskyplný vztah dvou lidí stejného pohlaví. Vedle toho existuje celá řada textů, které se mohou ukázat jako vhodné pro konkrétní situaci.

U výběru písní nebyl zaznamenán žádný specifický důraz související přímo s tím, že se jedná o žehnání páru stejného pohlaví. Zvláštní význam však v tomto kontextu, kdy někteří účastníci zaujímají k události rozporuplné postoje, může získat píseň tematizující usmíření, milost a pokoj. Tato tematika se také může objevit například v modlitbě, popřípadě v požehnání. Do přímluvných modliteb se mohou promítnout témata týkající se LGBTQ lidí, jako je coming out nebo onemocnění AIDS.

Diskuze: žehnání stejnopohlavním párům v liturgicko-teologickém kontextu

Požehnání velmi silným způsobem vyjadřuje naději Boží blízkosti v lidském životě.¹³ Lidé po něm mohou zvláště toužit při významných meznících v životě, jako je přijetí druhého člověka do svého života a odevzdání se do toho jeho. O požehnání v této souvislosti mohou vedle věřících párů různého pohlaví stát také věřící páry stejného pohlaví. U dvojic různého pohlaví se zpravidla jedná o požehnání při příležitosti uzavření manželství, u dvojic stejného pohlaví zatím při příležitosti uzavření registrovaného partnerství.

Význam požehnání se v zásadě týká dvou vzájemně propojených rovin. Tou první je, co požehnání znamená pro ty, kterým je žehnáno. Jedná se o jakousi osobní rovinu, jež se vztahuje k touze páru po Boží přítomnosti ve vztahu a k jejímu zviditelnění formou liturgie požehnání. Požehnání se stává jak posilou na společnou cestu, tak úkolem. Přítomné shromáždění podtrhuje, že Boží přítomnost neposiluje to dobré jen uvnitř vztahu, ale umožňuje dvojici ze svého vztahu čerpat i pro druhé.

Požehnání jako Boží vstup do toho, co se odehrává uvnitř, i do toho, co se má odehrávat směrem ven, se týká i církvi. Z dobrého, jehož se jim od Boha dostává, mají rozdávat druhým. Mají hojně žehnat všemu dobrému, mezi což patří láskyplné věrné vztahy dvou lidí stejného pohlaví stejně jako láskyplné věrné vztahy dvou lidí různého pohlaví.

Druhou rovinou je potvrzující rovina společenská. Podle výsledků výzkumu nemusí být důvodem k žádosti o požehnání nutně uzavření registrovaného partnerství, přesto legalizace vztahů párů stejného pohlaví na úrovni státu umožnila otevírání prostoru pro jejich legitimizaci také v církvích, a to právě i formou žehnání konkrétním dvojicím. Nejen pár a ten, kdo žehná, vnímají tento vztah jako prostor, v němž se může uskutečňovat Boží láska ke světu, ale i blízcí včetně společenství sboru a církve potvrzují, že je tento vztah ve stvořitelském slova smyslu dobrý. Požehnání je zde přítakáním žehnajícího, popřípadě církve, že to, co je předmětem žehnání, má Boží zaslíbení.

Mnozí tedy vnímají udělení požehnání jako přijetí určité zodpovědnosti za to, čemu žehnají. Mohou tak odmítnout žádost, protože se nechtějí zařučit za správnost toho, čemu žehnají. Rozdíl spočívá v tom, jestli dvojici

13 Julia Knop – Benedikt Kranemann, *Benedictional Ecclesiology: Renewal of the Church from Worship Experiences?* *Acta Universitatis Carolinae Theologica* 10 (2020/1), 23–37, 28.

odmítají, protože si nejsou jisti, zda v tomto konkrétním případě je a může být vztah místem vzájemné lásky, úcty a věrnosti, nebo proto, že u určitých typů vztahů kategoricky vylučují, že by takovým místem mohly být. U žádosti o svatbu ponechává ČCE pověřené osobě určitou svobodu žádost přijmout či odmítnout. Avšak manželství muže a ženy bývá v ČCE tradičně považováno za dobrou příležitost k požehnání. O registrovaném partnerství takto obecně ČCE neuvažuje, a proto je logika spíše opačná. Díky vztahům konkrétních dvojic stejného pohlaví, které se stávají místem lásky, úcty a věrnosti, mohou jednotlivci dospět k názoru, že soužití dvou lidí stejného pohlaví nemusí být principiálně špatné.

Díky tomuto uvědomění, ať už jakkoli nabytému, vznikají na úrovni ordinovaných jednotlivců nebo lokálních společenství liturgie žehnání registrovanému partnerství, ačkoli na celocírkevní úrovni zatím žádné takové formuláře neexistují. Liturgie požehnání se zde stává projevem primární teologie společenství. Praxí žehnání párům stejného pohlaví se proměňuje teologie intimních vztahů zdola. Jak poukazují někteří němečtí teologové: „V co církev věří a jak tuto víru vyjadřuje v bohoslužbě, není jednou provždy (dáno), ale je předmětem aktivního utváření a historicky se mění.“¹⁴

Jednou z možností, jak začlenit žehnání stejnopohlavním párům do bohoslužebných knih, je vytvoření genderově neutrálních formulářů pro svatební shromáždění, což zvolila například anglikánská církev v Brazílii, kde je již uzákoněné manželství pro všechny.¹⁵ Problematické je začlenění žehnání stejnopohlavních párů do formulářů, které silně akcentují manželství jako stvořitelství, naproti tomu liturgie vycházející z patristického pohledu na křesťanské povolání jako na eschatologickou účast na životě Trojice vedoucí stvoření k jeho obnově jsou mnohem inkluzivnější.¹⁶ U stejnopohlavních vztahů lze stejně jako u těch různého pohlaví mluvit o „schopnosti odrážet hodnoty království, dávat předzvěst nového stvoření a/nebo odrážet tajemství sebe darující trojiční lásky“.¹⁷ Některé formuláře také dávají tento rituál do souvislosti se křtem, což je převzato z jednoho typu liturgie svatebního

14 Tamtéž, 24. (Překlad vlastní.)

15 Rémy Bethmont, Blessing Same-Sex Unions in the Church of England: The Liturgical Challenge of Same-Sex Couples' Demand for Equal Marriage Rites, *Journal of Anglican studies* 17 (2019/2), 148–167, 150.

16 Tamtéž, 153.

17 Tamtéž, 154. (Překlad vlastní.)

shromáždění, v němž je zdůrazněn význam manželství jako smlouvy, jež vychází z křestní smlouvy.¹⁸

Vzhledem k tomu, že současné svatební formuláře ČCE nezdůrazňují polaritu muže a ženy ani společné založení rodiny, a z obou typů výzkumu vyplývá, že v ČCE bývá pro požehnání využito přímo svatebních bohoslužebných pořadů s drobnými úpravami, nabízí se i v ČCE vytvoření genderově neutrálních formulářů pro požehnání trvalých svazků jako možné východisko.

Závěr

ČCE zahájila vnitrocírkevní debatu o LGBTQ diskuzí o homosexualitě na přelomu osmdesátých a devadesátých let v souvislosti s tehdy probíhající epidemií AIDS. Později se v reakci na projednávání zákona o registrovaném partnerství věnovala problematice homosexuálních vztahů. Nedávno při obnovení debaty díky jednání sněmovny o „manželství pro všechny“ dospěla k oficiálnímu schválení možnosti žehnat párům stejného pohlaví.

Z výzkumu v ČCE vyplývá, že většina ordinovaných členů církve je k této praxi vstřícná, ale že s ní zároveň málokdo má zkušenost. Nejčastěji žehnají faráři působící ve velkých městech. Zdá se, že se jedná buď o ojedinělé případy, ke kterým vedlo, že se ve sboru nebo ve farářově okolí vyskytl takový pár, nebo se naopak jedná o dlouholetou zkušenost. Když už je, zpravidla farář, o takovéto požehnání požádán, nebývá mnohdy jednoduché získat souhlas staršovstva. Situaci by prospělo ukotvení otázky souhlasu staršovstva v církevních rádech.

Po přijetí usnesení o možnosti žehnání párům stejného pohlaví se v ČCE dostává do popředí otázka, zda a jak vytvořit bohoslužebné formuláře pro tuto příležitost. Vzhledem k tomu, že k žehnání už na neoficiální úrovni mnoho let dochází, je možné při tvorbě formulářů vyjít z podoby této liturgie v praxi. Z výzkumu vyplývá, že požehnání má obvykle podobu upraveného bohoslužebného pořadu pro svatební shromáždění, zásadním rozdílem je absence právního aktu.

Mgr. Eliška Vančová
Sokolovská 546, 537 01 Chrudim
Česká republika
eliska.vancova1@gmail.com

18 Tamtéž, 160–161.